

Et velsignet nytt år!

Preses

I min nyttårstale ved årsskiftet 2010/11 gledet jeg meg over Stortingsvedtaket om at Preses for Den norske kirke skulle ha Nidaros domkirke og Erkebisppegården som sentralt utgangspunkt for sin tjeneste.

Siden da er biskop Helga Haugland Byfuglien utnevnt til preses, noe vi er særdeles glade for, og hun ble innsatt i sin tjeneste under en festgudstjeneste i Nidarosdomen 2. oktober. Dette var en stor begivenhet som utvilsomt skrev seg inn i vår kirkehistorie.

Det er en glede å ha deg med her i dag, preses Helga, som kollega for første gang ved Nidaros bispedømmes nyttårsmottagelse.

Nidaros bispedømme er fortsatt ett bispedømme, men med 2 biskoper. Dette fører selvsagt til noen nye utfordringer ikke minst i rollefordeling og rolleforståelse. Dette er vi godt i gang med.

Nidaros bispedømme har 12 prostier hvor Nidaros biskop har tilsyn med menighetene i 11 prostier fra Namdal/Nærøy prostier i nord til Gauldal/Orkdal prostier i sør, mens preses har tilsyn med menighetene i Nidaros domprosti. Preses er dermed den primære tilsynsbiskop for Nidaros domkirke. Men Nidaros domkirke er domkirke for hele Nidaros bispedømme, og dermed for begge biskopene.

Nidaros biskop er ansvarlig biskop for Nidaros bispedømme med Trondheim by, og representerer bispedømmet som helhet, og er den som er medlem av Nidaros bispedømmeråd.

Preses har som kjent flere funksjoner, primært å lede Bispemøtet og være ledende biskop for Den norske kirke. Markeringer av disse funksjonene vil skje på annet vis og ikke ved Nidaros bispedømmes nyttårsmottagelse.

Med dette som bakgrunn holder Nidaros biskop biskopens tale ved Nidaros bispedømmes nyttårsmottagelse. Preses vil avslutte samlingen.

Jeg vil i det følgende ha som hovedoverskrifter;

- 22.7.2011
- Steder for samtale om verdier
- Ny Bibel
- Ny gudstjenesteordning

22. juli 2011

22.juli med den vanvittige terroren på Utøya og i Oslo har for alltid brent seg inn i oss.

Kirka fikk en svært sentral plass. Mennesker strømmet til kirkene for å tenne lys, for å søke stillhet og fellesskap. Kirkehusene ble symbolstedene for svært mange, uansett tro. Også muslimer søkte til kirkene. De ville vise sin sorg og ta del i vår felles smerte, og på denne måten vise sin solidaritet. Kirkene ble på denne måten et felles sted for den kollektive sorg, uansett tro og livssyn. Og vi strømmet ut i gatene med roser i hendene. Det ble en enorm markering av våre dypeste fellesskapsverdier. Vi møtte ikke hat med hat, men ved å løfte fram kjærlighet, fellesskap, inkludering, åpenhet og demokrati som bærende verdier og motkraft. «Gatene er fulle av kjærlighet» sa Kronprinsen. «Når en kan vise et så stort hat, hva kan ikke vi utrette når så mange viser så stor kjærlighet» sa en ung Stortingspolitiker som hadde opplevd Utøyas mareritt på egen kropp.

Et spørsmål til oss som tjenestegjør i kirka både som ansatte og frivillige er; Hva vi tillater vi oss å kunne lese og lære ut av reaksjonen etter 22.7.? Dette må vi bruke god tid på, og ikke komme med raske og lettvinde løsninger og forklaringer. Den store tilstrømming til kirkene må vi møte med ydmykhet. Det ga oss mye å tenke på. Mange av oss har nok tenkt for overfladisk i forhold til folks tilknytning til kirka. Vi har avskrevet mange som kirketilhørende. Og så skjer det at når kaos og krise, sorg, fortvilelse og forvirring veller inn over oss, så søker mange, mange til kirka for å finne fellesskap og trygghet og ritualer som kan gi hjelp til å uttrykke det skakende vi opplever. Kirkens ledelse var på plass i situasjonen i likhet med våre statsledere og våre politiske ledere i kommuner og fylker. Og det vet vi var svært avgjørende. Den rolle som konge, kronprins, statsminister, statsråder, preses, og vår egen ordfører og hennes medarbeidere spilte her i byen, likeså politikere i begge trøndelagsfylkene var særdeles viktig.

Når det gjelder kirkas rolle vil jeg forsiktig tillate meg å gi uttrykk for noe mer spesifikt. Kunne vi se resultatet av det trofaste og solide arbeid som prester, diakoner, kirketjenere og kantorer og andre ansatte gjør hver uke i forbindelse med sorgarbeid og begravelser i menighetene? Når familier og enkeltmennesker er i krise og bærer på en tung sorg og smerte, så søker de til kirka for å få hjelp. Var det denne erfaringen som ble løftet opp på nasjonalt nivå? Vi gjorde det samme da vi opplevde den kollektive sorg nasjonalt, som når vi opplever den individuelle sorg og krise. Vi søker til kirka.

Det er nå i gang et arbeid både i Kirkeråd og Kirkeforskning for grundigere å gå inn bla i de spørsmål jeg antyder her.

En stor utfordring er hva 22.7. gjorde med vår tro og vårt gudsbilde. For mange er dette blitt knust. For andre har det vært slik at; hvem annen kan vi nå gå til, enn en Gud?

«Det regner tårer fra himmelen» sa statsråd Trond Giske i sin tale på torget i forbindelse med «Rosetoget» 26.7. Vi stod tusenvis i styrt-regnet. For meg ble det et utsagn fylt av mening. Jeg opplevde å bli gjennomvåt av «Guds tårer». En metafor, et bilde selvsagt. Tanken på en Gud som «gråter» over sin jord og menneskene og skapningen, fordi han elsker oss gjennom alt, gir mening og håp. For vi ropte til Gud; hvor er du i alt dette?

Og Nidarosdomen ble viktig for oss. Krist-kirka. Det korsmerkede kirkehuset. Å være her med de tydelige tegnene på en lidende Gud som deler liv og skjebne med oss gir håp. Men 22.7. er fortsatt ufattelig utfordrende i forhold til tro og tanke om hvem Gud er.

Det er på denne bakgrunn riktig at vi ved dette årsskiftet nettopp gjør oss disse refleksjonene her om 22.7. under hvelvene til Nidarosdomen, som på særlig måte evner å gi rom for all slags erfaringer i livet, fra den største sprudlende glede til den dypeste fortvilelse.

Steder for dialog og samtale om felles verdier

Vi utfordres nå til å skape steder for samtale om felles verdier. Hvordan skape steder i bygd og by hvor en reflekterer sammen om viktige verdier for enkeltmennesker og samfunn? Jeg utfordrer herved kommunestyret og fylkesting til å ta opp dette spørsmålet. Hvor skal stedene være? På arbeidsplassen, ved lunsjen, i grendehuset, på idrettsbanen osv. Vi må få i gang den alminnelige samtalen om verdier blant folk flest. Og da handler det om å samtale om grunnleggende verdier knyttet til menneskeverd. Etter Utøya må talen om menneskets uendelige verdi og ukrenkelighet få stor plass. Vi voksne må gjenreise menneskeverdet for barna og de unges skyld. For de er de mest sårbare mellom oss, noe som Adresseavisens meget prisverdige artikkelserie i fjor om barnevernet også viser.

Men i denne samtalen hører også andre tema, ikke minst de som er knyttet til våre store miljøutfordringer og jordas framtid for våre barns skyld, hvor vi bla våger å sette et kritisk lys på vår egen forvaltning av våre enorme oljeressurser i global sammenheng. En meget stor og påtrengende etisk utfordring.

- Skolen – viktig sted for dialog

Skolen er en av de viktigste stedene for dialog om verdier. For der lever barn og unge tett på hverandre. Alt er så intenst, og det er virkelig et ideelt sted for å befatte seg med verdier, teoretisk og praktisk. Lærerne gjør en fantastisk innsats hver dag hvor de både i teori og praksis synliggjør behovet for verdibevissthet. Hvor ofte må de ikke løpet av en dag foreta en «time-out» når det har skåret seg mellom noen elever, og hvor en stopper opp og snakker om hva er det som skjer mellom dem, og hvordan en kunne være mot hverandre på en annerledes måte. Skolen har program for «antimobbing». Det er særdeles viktig å støtte lærerne i dette arbeidet, og gi dem stor anerkjennelse. For dette er en meget krevende oppgave å stå i. Og dette gjør de for oss, for foreldre og for elevene selv og for storsamfunnet. Under mine visitaser drøfter jeg disse spørsmålene med lærerne, og jeg er imponert over den ansvarsfølelse de har i forhold til å gi elevene bærekraftige verdier. Rektor på ungdomsskolen på Snåsa, Åge Eriksen kalte læreren for «en verdiarbeider». En flott og talende benevnelse.

Lærerne står overfor store utfordringer i verdispørsmål. De må hjelpes til å få relevant kompetanse i verdispørsmål faglig sett, likeså religionskompetanse. For det krever mye kunnskap for å være trygg på at en viser respekt for den enkelte elev sitt livssyn og tro. Derfor undrer det meg at ikke RLE-faget er obligatorisk i fagkretsen for lærerstudentene på Lærerhøgskolene, når lærerne står overfor så viktige oppgaver som verdiformidlere og «verdiarbeidere» i skolen.

Statsminister Jens Stoltenberg utfordret oss til å være aktive på de sosiale mediene for å tilkjenne bærekraftige verdier, og for å ta til motmæle mot de «ekstreme og dypt krenkende» verdiene som finnes der. Vi skal være «nabokjerringer på nettet».

Dette er et svært viktig sted for samtale om verdier som også jeg utfordres til å se hva jeg bør gjøre med.

- Stiklestad – sted for dialog

Organisasjonen «Religions for peace» med biskop em Gunnar Stålsett arrangerer akkurat i disse dager en konferanse lagt til Stiklestad. Dette er et dialogforum bestående av representanter fra forskjellige religioner som bla arbeider med spørsmål om krig, fred og forsoning med bakgrunn i ulike religiøse og kulturelle ståsteder. Biskop Stålsett kom ved Olsoktider i 2011 med forslag om å legge et av organisasjonens møter til Stiklestad. Dette førte til den såkalte «Stiklestad-aksjonen» som motreaksjon. De ville protestere mot å gjøre Stiklestad til et flerreligiøst sted for dialog. Stiklestad skal bare forbeholdes det kristne. Flerreligiøs dialog vil svekke stedets kristne profil.

Stiklestad sin posisjon som sentralt sted for den kristne kulturarv kan aldri slettes ut. Her er fortellingene og historien om det kristne nærvær så dominerende at de ikke kan forties og usynliggjøres. Fortellingene knyttet til Stiklestad vil for alltid være kristne. Alt ved Stiklestad forteller om det, både kirkehusene og hele kulturlandskapet omkring. Stiklestad vil for alltid være av de viktigste stedene hvor vår kirke igjen og igjen forteller det som skjedde, og som var grunnleggende for at det ble en kirke i Norge. Derfor er Stiklestad så viktig for Den norske kirke. For kirka lever av den kontinuerlige gjenfortelling av evangeliet om Jesus Kristus og den virkningshistorie som følger av det, og som Stiklestad i vårt land er et sterkt uttrykk for. Men utfordringen består hele tiden i hvordan fortolker vi fortellingene knyttet til Stiklestad, og hvordan gjenforteller vi disse kristne grunnfortellingene. «Spelet» og debatten dette skaper hvert år, er kanskje det mest tydelige et tegn på at dette er noe som foregår kontinuerlig på Stiklestad. Og det er nødvendig.

Vi har som kristne et ansvar for å føre en samtale med andre med annen religiøs tro og tilhørighet. For vi skal leve sammen. Og dette fordrer at noen inviterer til samtaler om de viktige spørsmål som skaper konflikt og ufred med bakgrunn i ulike religiøse tro. Og vi inviterer til samtale på Stiklestad, - ikke for å svekke dette stedets karakter som kristent symbolsted. Men fordi dette stedet så tydelig sier hva som er vårt ståsted for samtalen, vår kristne tro. Og erfaring viser, at religionsamtaler som føres på hverandres religiøse symbolsteder, på «De hellige steder» «The Holy Sites» skaper en bedre og sannere dialog enn om den føres på såkalte «nøytrale» steder. I religionsdialogen blir en skjerp på ens egen tro og religiøse ståsted. Det er da en også oppfattet som en trygg og forutsigbar samtalepartner for den som står for noe annet. Så religionsdialog må og skje på Stiklestad!

Ny Bibel

Bibel 2011, den nye bibeloversettelsen er en enestående begivenhet her til lands. En meget god oversettelse som alt har fått stor anerkjennelse, ikke minst fra faglig hold. Den er særdeles

viktig for den nye generasjon som skal overta ansvaret for de bærende og grunnleggende verdier både i kirke og samfunn.

«Bibelen er fortsatt den viktigste teksten som er skrevet. Tanker og bilder derfra styrer fortsatt vår oppfatning av virkeligheten,» sier forfatteren Karl Ove Knausgård. Og han fortsetter: « Ordene i bibelfortellingene finner gjenklang i våre egne liv. Det er vår egen historie vi leser eller lytter til, ikke bare Abrahams, Jakobs og Josefs historier. Det er våre liv i motgang og medgang som rulles opp for oss på Bibelens blader».

Bibelens fortellinger, historier og budskap må vi kjenne til for å forstå oss selv, og hva som er kilden til de kristne grunnleggende verdier. Vår kunst og kultur er vidt forstått inspirert av bilder, metaforer, forestillinger og språk som har sin opprinnelse fra Bibelens mangfoldige litterære sjangere.

Bibelen har formet oss. Vårt syn på det enkelte menneskes uendelige verdi er hentet herfra.

Det har tatt 11 år å oversette Bibelen på ny fra grunnspråkene hebraisk og gresk. Et betydelig økonomisk løft for Det norske bibelselskap, nærmere 34 mill. kroner er investert.

Hvorfor ny bibeloversettelse?

Språket endrer seg kontinuerlig. Norsk språk har og gjennomgått en forandring siden forrige oversettelse i 1978. Ord og uttrykk, skrive- og talemåter er blitt annerledes på disse 30 årene, både innenfor nynorsk og bokmål. Derfor er det nødvendig med en ny oversettelse som kan gi nye generasjoner mulighet til å forstå Bibelens tekster. Ord- og uttrykksformer må jevnlig prøves i forhold til tidens språkføring. Tekstene i seg selv er utfordrende nok å forstå, ikke minst fordi de er skrevet og talt inn i en annen historisk, sosial og samfunnsmessig kontekst. En neste bibeloversettelse vil sannsynligvis vise seg nødvendig om ca. 30 til 40 år?

Bibelens språk har til nå hatt en avgjørende innvirkning på norsk språk, noe jeg håper den fortsatt vil kunne ha. Men da må Bibel 2011 bli en Folkebibel. Lest av alle. For den er kilden til våre viktigste verdier i livet

Ny gudstjenesteordning

Samtidig med ny Bibel fikk vi 1. søndag i advent i fjor ny gudstjenesteordning. Også en stor begivenhet. Et mangeårig arbeid er avsluttet også her. Initiativet kom opprinnelig fra «Ungdommens Kirkemøte» som etterlyste en gudstjeneste som kunne møte de unge på en helt annen og relevant måte enn det vår gamle gudstjenesteordning kunne. Nå ble dette et arbeidet langt mer omfattende enn det de unge ba om. Vi har fått en mulighetenes gudstjenesteordning som ikke bare skal imøtekomme de unges behov, men kirkemedlemmer i alle aldre, hvor begrepene stedegengjørelse, involvering, fleksibilitet er viktige kriterier for å få gudstjenester som berører og angår oss.

Kirkesøkningen går tilbake. Det er meget bekymringsfullt. Derfor vil innføringen av denne nye gudstjenesteordningen som skal skje fra 1. søndag i advent 2012 i alle menighetene i bispedømmet, være et viktig arbeid for å kunne snu denne trenden. I dette arbeidet tvinges vi

virkelig til å gå dypere inn i spørsmålet om hvorfor folk går mindre regelmessig til kirke enn før.

Takk

Vi har forlatt et helt spesielt år som vil prege oss for alltid. Vi er begynt på et nytt år hvor vi ser at utfordringene er mange og store også for kirka.

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle medarbeiderne i bispedømmet for stor innsats og trofasthet i tjenesten, prostene, prestene, kateketer og diakoner, kirketjenere, kirkeverger, kantorer og organister, trosopplærere og kontormedarbeiderne, menighetsrådsmedlemmer og frivillige. Og jeg vil takke Nidaros bispedømmeråd ved leder Ola T. Lånke for godt samarbeid, og Bispedømmeadministrasjonen ved leder, stiftsdirektør Kristian Stendahl som sammen med prostene er svært viktige medarbeidere for meg.

Vi leser i Jeremia kap. 29, 11: *«For jeg vet hvilke tanker jeg har med dere, sier HERREN, fredstanke og ikke ulykkestanke. Jeg vil gi dere framtid og håp»*

Med dette løftet fra HERREN, vår Gud går vi inn i det nye året - på vår «sårbare jord».